

یادگیری و انواع آن

مقدمه

مقدمه با توجه به تعریفی که از یادگیری می شود و آن را تغییرات کم و بیش دایمی رفتار در نتیجه تجربه می دانند، می توان تصور کرد که با انواع یادگیری در زندگی مواجه خواهیم بود، به این دلیل که فرد از زمان تولد تا سالمندی تجارب مختلفی در حوزه های مختلف کسب می کند. تلاشهای مکرر برای راه رفتن ، سخن گفتن ، غذا خوردن ، ارتباط با همسالان ، دفاع از خود ، مطالب آموزشگاهی ، مهارتهایی مثل رانندگی ، یادگیری مشاغل و ... نمونه هایی از یادگیریهایی هستند که فرد در طول زندگی خود به شیوه های مختلفی آنها را یاد می گیرد. نظریه پردازان مختلف انواع مختلف یادگیری را معرفی کرده اند.

یادگیری چیست؟

یادگیری تغییر نسبتا دایمی در رفتار است که در نتیجه تمرین حاصل شده است. تغییراتی در رفتار که حاصل اش (و نه تمرین) ، با شرایط موقت جاندار (مثل خستگی یا حالات ناشی از مصرف برخی داروها) باشند مشمول این تعریف نمی شود.

نگاه اجمالی

نقش یادگیری در همه صحنه های زندگی نمایان است. یادگیری نه تنها در آموختن خاص مطالب درسی ، بلکه در رشد هیجانی ، تعامل اجتماعی و حتی رشد شخصیت نیز دخالت دارد. مثلا یاد می گیریم از چه چیزی بترسیم، چه چیز را دوست بداریم. چگونه مودبانه رفتار کنیم و چگونه صمیمیت نشان دهیم.

انواع یادگیری

از چهار نوع یادگیری مشخص می توان گفتگو کرد. این چهار گروه شامل خوگیری ، شرطی سازی کلاسیک ، شرطی سازی عامل و یادگیری پیچیده است که هر کدام را بطور مختصر توضیح می دهیم:

خوگیری

خوگیری ساده ترین نوع یادگیری است و آن عبارت از نادیده گرفتن محرکی است که با آن مانوس شده ایم، یا پیامد مهمی برای ما ندارد. به عنوان مثال ما به صدای تیک تک ساعت عادت کرده ایم لذا یاد گرفتن اینکه صدای تیک تاک ساعت تازه ای را نشنویم نمونه ای از خوگیری است.

شرطی سازی کلاسیک

شرطی سازی کلاسیک یعنی پیوند دادن دو محرک در اثر مجاورت. پس از آن که محرک خنثی (محرک شرطی) چند بار با محرک غیر خنثی (محرک غیر شرطی) ، محرکی که بطور طبیعی و ثابت پاسخی ایجاد می کند، همراه شد، از خنثی بودن ساقط می شود و می تواند به تنهایی همان پاسخ را ایجاد کند.

شرطی سازی عامل

طبق نظریه شرطی شدن عامل ، ارگانیسم یاد می گیرد که رفتار تقویت شده را تکرار کند. اولین پاسخهای درست با کوشش و خطایی تصادفی یا با راهنمایی فیزیکی یا کلامی حاصل می شود. رفتارهای تقویت شده ، با فراوانی بیشتر ظاهر می شوند. مثلا کودک می آموزد که کتک زدن خواهر یا برادر سرزنش والدین را به دنبال دارد.

یادگیری پیچیده

این نوع یادگیری متضمن چیزی بیش از تشکیل پیوندها است. مثلاً بکارگیری راهبرد معینی برای حل یک مسئله یا طراحی یک نقشه ذهنی از محیط خود.

اساس عصبی یادگیران

پژوهشگران عقیده دارند که اساس عصبی یادگیری را باید در تغییرات ساختاری دستگاه عصبی جستجو کرد و به همین سبب بیش از پیش به بررسی این تغییرات در سطح پیوندهای عصبی پرداخته‌اند. با توجه به تعریفی که از یادگیری می‌شود و آن را تغییرات کم و بیش دائمی رفتار در نتیجه تجربه می‌دانند، می‌توان تصور کرد که با انواع یادگیری در زندگی مواجه خواهیم بود، به این دلیل که فرد از زمان تولد تا سالمندی تجارب مختلفی در حوزه‌های مختلف کسب می‌کند. تلاشهای مکرر برای راه رفتن، سخن گفتن، غذا خوردن، ارتباط با همسالان، دفاع از خود، مطالب آموزشی، مهارتهایی مثل رانندگی، یادگیری مشاغل و ... نمونه‌هایی از یادگیریهایی هستند که فرد در طول زندگی خود به شیوه‌های مختلفی آنها را یاد می‌گیرد. نظریه پردازان مختلف انواع مختلف یادگیری را معرفی کرده‌اند.

یادگیری کلامی

یادگیری کلامی نوعی از یادگیری است که زمانی حاصل می‌شود که محتوای آموخته شده بوسیله فرد شامل واژه‌ها، هجاهای بی‌معنی، یا مفاهیم می‌شود. زمانیکه دانش آموزی سعی می‌کند زبان جدیدی را یاد بگیرد و شروع می‌کند به یادگیری کلمات و لغات، در واقع از یادگیری کلامی بهره می‌برد. همچنین دانش آموزی که سعی می‌کند بخشی از کتاب زیست‌شناسی را یاد بگیرد، مثل اصطلاحات و مفاهیم مربوط که در آن بخش ارائه شده است در واقع از یادگیری کلامی استفاده کرده است.

یادگیری کلامی در مقابل یادگیری حرکتی قرار دارد و هر چند فرض می‌شود که یادگیری کلامی از لحاظ و شناختی در سطح بالاتری قرار دارد. این مساله یادگیری کلامی را در مقامی ممتازتر از یادگیری حرکتی قرار نمی‌دهد. ابزاری که برای بررسی یادگیری کلامی مورد استفاده فراوان و سودمند قرار گرفته است، لیست مربوط به هجاهای بی‌معنی بوده است. در این نوع از آزمایشات فهرستی از هجاهای بی‌معنی را به آزمودنیها می‌دادند یا برایشان می‌خواندند و در فواصل زمانی معین از آنها می‌خواستند هجاهای خوانده شده را یادآوری کنند. میزان یادآوری شده، معرف میزان یادگیری کلامی فرد بوده است.

یادگیری حرکتی

یادگیری حرکتی نوعی از یادگیری است و زمانی حاصل می‌شود که محتوای آموخته شده بوسیله فرد شامل مهارتهای حرکتی است. به عبارتی زمانیکه فرد تلاش می‌کند سلسله‌ای از حرکات را یاد بگیرد تا بتواند مهارتی را به صورت مناسبی انجام دهد از یادگیری حرکتی استفاده کرده است. یادگیری شنا کردن، پرتاب توپ، دوچرخه سواری و ... نمونه‌ای از یادگیریهای حرکتی هستند. یادگیری حرکتی می‌تواند طیفی از یادگیریهای حرکتی را شامل می‌شود. برخی از این یادگیری ساده و سطحی‌تر هستند، مثل پرتاب یک توپ، برخی پیچیدگی بیشتری دارند، مثل شنا کردن و برخی از پیچیدگی و ظرافت خیلی بالایی برخوردار هستند، مثل نواختن یک ساز مانند ویولون که مستلزم یادگیری حرکتی به مقدار زیاد است. تمرین در این نوع یادگیری اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. هر چه میزان تمرین فرد در این نوع حرکات

بیشتر باشد مهارت او عمیق خواهد بود .

یادگیری مشاهده‌ای

یادگیری مشاهده‌ای عبارت است از یادگیری که از طریق آن موجود زنده‌ای از رفتار موجود زنده دیگر تقلی می‌کند، سرمشق می‌گیرد یا ادای آن را درآورد. به این نوع یادگیری سرمشق‌گیری و یادگیری اجتماعی نیز می‌گویند. کودکی را تصور کنید که رفتارهای مادر را در هنگام آشپزی یا کار خانه داری مشاهده می‌کند. مدتی بعد در بازیهای خود همان کارهایی را که از مادر در خود مشاهده کرده انجام می‌دهد. بیشتر یادگیریهای کودکان مشاهده‌ای است. در واقع آنها بطور مرتب در تقلید از رفتارها و حرکاتی هستند که مشاهده می‌کنند. آلبرت بندورا روان‌شناس و همکارانش نقش بسیار عمده‌ای در تثبیت مفهوم یادگیری مشاهده‌ای داشته‌اند. آنان در یک مجموعه از آزمایشهای خود به نحو متقاعد کننده‌ای اثبات کردند که کودکان گاهی از رفتار پرخاشگرانه یک سرمشق بزرگسال تقلید می‌کنند. این مسیر تحقیق موجب شده است که نگرانی در مورد تاخیر تماشای رفتار پرخاشگرانه بزرگسالان سرمشق در تلویزیون بر اعمال کودکان مورد توجه قرار گیرد .

یادگیری اجتنابی

یادگیری اجتنابی زمانی اتفاق می‌افتد که یک موجود زنده این توانایی را پیدا می‌کند که با استفاده از نشانه یا علامتی خاص از تماس با محرکی زیان‌آور اجتناب کند. به عبارتی فرد سعی می‌کند از موقعیتهایی که برایش آزار دهنده هستند اجتناب و دوری کند. تصور کنید که کودکی یکبار با دست زدن به یک بخاری دست خود را می‌سوزاند و از آن پس از نزدیک شدن به بخاری خودداری می‌کند. این کار کودک نشانه‌ای از یادگیری اجتنابی است. این نوع یادگیری در بررسی علل مربوط به برخی روان‌رنجوریها مثل انواع اضطراب مورد توجه است .

به عنوان مثال خوبی اجتماعی که نوعی ترس و اضطراب مربوط به قرار گرفتن در محیطهای شلوغ و گروههاست، با یادگیری اجتنابی ارتباط دارد. بطوری که فرد سعی می‌کند از محیطهای پرجمعیت که برای او آزار دهنده هستند، دوری کند و این افراد به هیچ وجه حاضر نیستند در چنین جلساتی شرکت داشته باشند. هر چند این ترس و اضطراب و اجتناب نیز درجاتی متفاوت در افراد مختلف دارد .

یادگیری تصادفی

یادگیری تصادفی نوعی از یادگیری است که بدون مقصود ، تلاش یا نیت خاصی صورت می‌گیرد. بطوری که بدون اینکه هدف یادگیری مورد خاصی وجود داشته باشد، یادگیری اتفاق می‌افتد. حتماً برایشان پیش آمده است که بدون تلاشی برای یادگیری شعر و محتوای یک ترانه کرده باشید و بدون اینکه حتی چنین منظوری داشته باشید یک روز متوجه می‌شوید که متن آزاد بطور کامل و یا قطعاتی از آنرا زمزمه می‌کنید .

یادگیری نهفته

یادگیری نهفته یادگیری است که در هنگام اکتساب در عملکرد شخص به حالت پنهانی و ابراز نشده باقی می‌ماند. به عبارتی یادگیری در یک موقعیت زمانی اتفاق می‌افتد و مدتها نهفته باقی می‌ماند تا در موقعیت مورد نیاز خود را نشان می‌دهد. رفتارهای معلمی نمونه‌ای از رفتارهایی هستند که به صورت یادگیری نهفته ممکن است آموخته شوند. فرد تا زمانی که به عنوان یک معلم در کلاس قرار نگیرد این رفتارها را از خود نشان نمی‌دهد، در حالیکه آنها را در طول تحصیل خود از معلمان خود آموخته است. یادگیری نهفته اهمیت زیادی برای والدین ، معلمان و دست‌اندرکاران آموزش دارد. چرا که آنها غالباً از عملکرد کودکان و دانش‌آموزان دچار یاس می‌شوند و گاهی فکر می‌کنند که فرد یا شاگردشان هیچ یاد

نمی‌گیرند یا بسیار کم می‌آموزند. در حالیکه در آینده ممکن است آنچه یاد گرفته است به شیوه امیدوار کننده‌ای بروز کند. نباید یادگیری نهفته را با یادگیری تصادفی اشتباه کرد و یادگیری تصادفی لزوماً پنهان نیست و ممکن است در هر مقطعی در عملکرد شخص ظاهر شود.

منابع و مأخذ

1. سایت رشد www.roshd.ir

2. شبکه ملی مدارس ایران <http://daneshnameh.roshd.ir>

3. نوشته شده : توسط آقای سلیمان رسولی آذر - [http://ea-nashrotasvir.blogfa.com/post-](http://ea-nashrotasvir.blogfa.com/post-73.aspx)

[73.aspx](http://ea-nashrotasvir.blogfa.com/post-73.aspx)

4. محمد آروین آردین <http://alonefarmerblogfa.com>